

AH: Next
generation

Nieuwsbrief

NVvA - Jaargang 23 (2012) Nr. 3

DEADLINE NIEUWSBRIEF 2012-04: 1 NOVEMBER 2012

NIEUWE LEDEN

M.S. Wong (Man-So)
M.A.P. van Bergen (Marcel)
R.A. Pieters (Reagan)
R.K.J. Bolt (Roelof)

HumanCapitalCare
Radboud Universiteit
Sanquin Bloedvoorziening
Perspectief Groep

Wij heten deze nieuwe leden van harte welkom.

AGENDA

Bestuursvergaderingen
(Carré/Poort van Kleef,
Utrecht, 17.00 – 19.30 uur)

Contactbijeenkomsten
donderdag 8 november
samen met de CGC

dinsdag 27 november

Colofon

De Nieuwsbrief is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Arbeidshygiëne. De Nieuwsbrief bundelt mededelingen van het bestuur, nieuws uit de vereniging, verslagen van bijeenkomsten en aankondigingen van bijeenkomsten, cursussen en symposia. Daarnaast wordt aandacht besteed aan nationale en internationale ontwikkelingen in en om het vakgebied van de arbeidshygiëne. De Nieuwsbrief wordt viermaal per jaar gratis toegezonden aan alle leden van de NVvA.

Redactie Nieuwsbrief en Website

Jodokus Diemel, hoofdredacteur
Yvonne Jansma
Wendel Post
Karel Witters
Simone van Wijk

Kopij aanleveren

Kopij voor de Nieuwsbrief dient per e-mail aangeleverd te worden. Teksten in MS-Word format, bij voorkeur met zo weinig mogelijk formattering van lettertypen (vet, onderstreept, cursief enz.). Illustraties dienen in voldoende resolutie (300 dpi), bij voorkeur in JPG of in GIF-format te worden aangeleverd. Bij gebruik van illustraties wordt u verzocht een voorbeeld (print of pdf-bestand) van uw bijdrage mee te leveren.

Vormgeving en druk

Ontwerp en lay-out: Jodokus Diemel
Productie en druk: Van Stiphout Drukkerij Plus, Helmond.

Redactie-adres /secretariaat NVvA

Postbus 1762
5602 BT Eindhoven
Tel.: 040 – 292 6575
Fax: 040 – 248 0711
E-mail: nvva@arbeidshygiene.nl

Advertenties

De Nieuwsbrief biedt de mogelijkheid tot plaatsing van advertenties voor vacatures, producten of diensten die relevant zijn voor het vakgebied en tot doel hebben de arbeidshygiënist te informeren over te leveren diensten, speciale arbeidshygiënische aspecten of onderzoekapparatuur.

Tarieven voor plaatsing (excl. BTW):
A4 formaat: € 450,=
A5 formaat: € 300,=
A6 formaat: € 200,=

Advertenties kunnen naar het redactie-adres worden verzonden.

Voor informatie over andere mogelijkheden, zoals het verzenden van mailings aan leden, adverteren op de website, sponsoring of adverteren tijdens het jaarlijks symposium, kunt u contact opnemen met het secretariaat van de NVvA.

Website: www.arbeidshygiene.nl

REDACTIONEEL

Zo tegen de herfst, met het vallen van de bladeren en wie weet welke vervoersproblemen in het verschiet, komt ook uw verenigingsblad weer in de bus vallen. Er gaan ook stemmen op om de Nieuwsbrief maar helemaal te laten vallen. De vereniging, maar zeker de redactie, heeft versterking nodig. Zo als nu gaat het echt niet lang meer! Bij deze bent u dus gewaarschuwd: binnenkort ontvangt u een digitale inquisitie om u aan de tand te voelen over uw bereidheid toe te treden tot één van de werkgroepen of commissies. Maar genoeg gebazeld nu.

Van Theo Lamers, die de ontwikkeling van de arbeidshygiëne nog vanaf het begin heeft meegemaakt, krijgt u een visie op wat er nou tegenwoordig zo anders is dan vroeger in de werkwijze van en taakverdeling tussen veiligheidkundigen en (de voorgangers van) arbeidshygiënisten. Als er tenminste al iets veranderd is....

Zijn hartenkreet aan het slot krijgt onmiddellijk gehoor. Want terwijl de besturen van NVvA, NVVK en BA&O nog bakkeleien over de eisen aan de beroepsopleidingen, is PHOV al een stap verder met de ontwikkeling van opleidingen tot arbeidshygiënist en veiligheidkundige. Hoger of middelbaar, AH met VK of juist andersom, het behoort inmiddels allemaal tot de mogelijkheden. Dus wat let u?

Toch niet de visie van de overheid op gezond en veilig werken, want die wordt door het NVvA-bestuur onderschreven. Maar met de nieuwe generatie RI&E-instrumenten hoeft u geen verstand van risico's meer te hebben, zo lang u een arbocatalogus kunt lezen.

Gemak dient de mens, dus ook de AH en de HVK, kind kan de was doen! Waarom dan nog aanvullende opleidingen volgen? Laat u niets wijsmaken, ook niet door ons.

Namens de redactie,
Jodokus Diemel, hoofdredacteur

INHOUD

Bericht van het bestuur	4
Reactie op visie van SZW/De Krom	6

Thema: AH: Next Generation

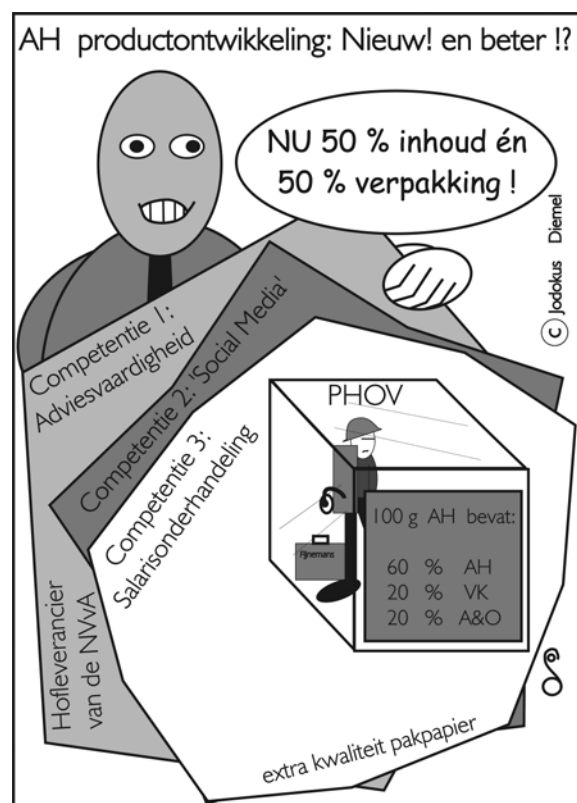
AH – HVK: Bijna net als vroeger, maar anders	7
Nieuwe ontwikkelingen in het opleidingsveld	10
Nieuwe generatie RI&E-instrument	14

Rubrieken:

Teletekst	5
Arbo Foto	17

En verder:

Boekbespreking: Chemische Veiligheid	18
Symposium 2013: Call for Abstracts	20
Cursussen en Symposia	22

BERICHT VAN HET BESTUUR

De vakanties zijn voor de meesten weer voorbij, zo is ook het NVvA-bestuur weer begonnen, met een vergadering op 4 september jl. Helaas is de op 27 september geplande Landelijke Contact Bijeenkomst niet doorgegaan. Het bestuur is naarstig op zoek naar leden die tijd willen vrijmaken voor het (helpen) organiseren van dit soort activiteiten.

Ledenenquête

Binnenkort zal een ledenenquête worden uitgezet waarin onder meer gevraagd zal worden naar de mogelijkheid en de bereidheid van een ieder om incidenteel of meer regelmatig activiteiten van de vereniging te ondersteunen. Wij hebben als bestuur geconcludeerd dat de meest wezenlijke voorwaarde om als vereniging goed te kunnen blijven functioneren is, dat de leden ook zelf tijd in de vereniging willen investeren. Ideeën om leuke en nuttige dingen te doen voor arbeidshygiënist zijn er meer dan voldoende, de beschikbaarheid van vrijwilligers met tijd om ze uit te voeren vormt een veel groter probleem. Wij roepen alle leden daarom nu alvast op om na te denken over de manier waarop jij een bijdrage kunt leveren aan de activiteiten van onze vereniging. De resultaten van de komende ledenenquête zullen zodra deze bekend zijn op de website worden geplaatst.

Internationaal

Op de NVvA-site zal een link worden geplaatst naar een filmpje van de AIHA. Een aanrader voor iedereen die wel eens moet uitleggen wat een arbeidshygiënist nou eigenlijk doet. De AIHA vindt het goed als er een Nederlandse versie (met voice-over) van wordt gemaakt. Hiervoor zoekt het bestuur iemand die handig is met het bewerken van dit soort filmpjes/animations.

In Kuala Lumpur op de 9de IOHA International Scientific Conference: "Growing the seeds of occupational hygiene" is Nederland met meerdere sprekers uitstekend vertegenwoordigd. Henri Heussen en Andrea Hiddinga geven een zogenoemde 'professional development course' over de Stoffenmanager. Jolanda Willems draagt bij aan een cursus over 'Attracting & retaining workers through health and safety'. En Joost van Rooij zal daar samen met Daan Huizer een eendaagse training ver-

Joost van Rooij

zorgen onder de titel: "New Exposure Assessment Tools for the Industrial Hygienist (REACH)". Uiteraard geven daarnaast nog verschillende Nederlandse arbeidshygiënist ook presentaties over hun onderzoek en/of praktijkstudies.

Het nieuwe reglement voor de buitenlandbeurs is, op een paar kleine tekstuele aanpassingen na, gereed en zal binnenkort op de NVvA-site worden geplaatst.

AH-profiel

De stuurgroep opleidingen, die de opdracht heeft gekregen een nieuw profiel vast te stellen voor de kerndeskundigen, heeft advies uitgebracht aan de Beheersstichting Certificering Deskundigen (BCD). De BCD heeft positief gereageerd op dit advies en vervolgens aan de besturen van de beroepsverenigingen de vraag voorgelegd of zij kunnen instemmen met de voorgestelde koers. Uitgangspunt is daarbij dat de beroepsverenigingen BA&O, NVVK en NVvA de kaders scheppen waar opleidingen tot A&O-er, veiligheidskundige of arbeidshygiënist aan moeten voldoen. De verenigingen stellen zo de randvoorwaarden aan de 'kwaliteit' van de opleidingsplannen van de opleiders.

Als besturen van de drie verenigingen hebben we de voorgestelde veranderingen uitgesproken, die inhouden dat het essentieel is dat je als kerndeskundige ook kennis hebt van de twee aanpalende disciplines. Dat bereiken we door in de opleiding Arbeidshygiëne een stukje van het vakgebied Veiligheidskunde en van de Arbeids- en Organiseatiekunde op te nemen. Omgekeerd geldt ook voor de opleidingen veiligheidskunde en arbeids- en organisatiekunde, dat daarin een onderdeel arbeidshy-

giëne zal worden opgenomen. Wat er in de opleidingen Veiligheidskunde en Arbeids- en Organisatiekunde over Arbeidshygiëne opgenomen wordt, wordt door de NVvA bepaald. Vanzelfsprekend bepaalt de BA&O wat in de twee andere opleidingen over A&O opgenomen wordt en de NVVK over wat er in de twee andere opleidingen over Veiligheidskunde opgenomen moet worden. Hiermee spreken de verenigingen ook uit hoe belangrijk de samenwerking is tussen deze disciplines. De stuurgroep opleidingen is van mening dat de opleidingen tot A&O-er, veiligheidskundige en arbeidshygiënist daarnaast ten opzichte van de huidige situatie een grotere nadruk moeten leggen op vaardigheden. Momenteel is de tijd die in opleidingen besteed wordt aan het verwerven van kennis circa 75%, waarbij 25% van de tijd resteert voor het ontwikkelen van vaardigheden. De BCD stelt voor deze verhouding te wijzigen tot 50% voor ieder gebied. Het bestuur kan zich hierin goed vinden en zal de BCD daarvan in kennis stellen.

Met vriendelijke groet namens het bestuur,

Joost van Rooij, voorzitter NVvA
e-mail: joost.vanrooij@caesar-consult.nl

NEWSPEAK EN KWAAITAAL

TELETEKST

Vervliegende bevestigingen

Afgelopen zomerperiode, toen velen uitheems op vakantie vertoefden, werd Nederland, behalve op een overmaat aan slecht weer, getraakteerd op gebeurtenissen waar menig arbeidshygiënist de vingers bij af kan likken. Je zou haast denken dat premier Rutte het zo gepland had, ware het niet dat rechts Nederland zich doorgaans bij andere zaken de vingers aflikt. Ten eerste gaat het OM chemiereus Dow Chemical in Terneuzen vervolgen wegens “talloze milieuovertredingen waarbij het personeel en de omgeving in gevaar zijn gebracht” door het vrijkomen van “giftige stoffen en explosieve gassen”. Zaten daar bij Dow trouwens niet een paar bekende NVvA-ers? Die zou ik nu wel eens willen horen. Vervolgens het nieuws dat Odfjell jarenlang de regels voor opslag van bulkchemicaliën heeft overtreden, maar nu dan eindelijk is stilgelegd. Inmiddels heeft dit mede geleid tot het ontslag van 120 (van de 350) personeelsleden. Dé klapper was natuurlijk de evacuatie van de bewoners van een flat in de Stanleystraat en het afsluiten van Kanaleneiland in Utrecht, wegens het vrijkomen van asbest in de wijk. Waarom niet ook alle huizen in de buurt van de A2 werden onttruimd (vanwege blootstelling aan dieselrook) is me in dat licht bezien een raadsel. Maar wat er toen in ‘de media’ aan onzin over asbest is uitgekraamd, tart de fantasie. Het zou hier gaan om een zeer gevaarlijke asbestsoort (zijn niet alle soorten asbest zeer gevaarlijk?), die ook nog eens heel snel ‘vervliegt’ hoorde ik de wethouder zeggen. Vervliegen? Alsof het om oplosmiddeldamp gaat! In Elsevier schijnt zelfs beweerd te zijn dat ‘de meeste experts’ menen dat witte asbest ‘onschuldig’ is. Wellicht onschuldig, maar toch echt niet onschadelijk. In februari nog, zijn in Turijn twee voormalig topmannen van asbestproducent Eternit elk tot 16 jaar cel veroordeeld, wegens het negeren van de gevaren van asbest. Als die twee weer vrijkomen, moet er maar gauw gekeken worden of ze al mesothelioom hebben. Vermoedelijk waren alle arbeidshygiënist met verstand van asbest op vakantie, want de bij naam genoemde deskundigen in de media waren geen arbeidshygiënist. Of in elk geval geen NVvA-lid, dus dan tel je niet mee. Het kan ook zijn dat ‘de media’ ons niet weten te vinden natuurlijk. Waar kan dat dan weer aan liggen? De NVvA is toch heel transparant en het ontbreekt ons toch niet aan vitaliteit en bevologenheid? Of ... mmm?

Ir. O.J. de Zemel

REACTIE OP VISIE STAATSSECRETARIS DE KROM

Het bestuur van de NVvA

Onderstaand wordt de reactie weergegeven die het bestuur van de NVvA heeft geformuleerd op de visie op het stelsel voor gezond en veilig werken, zoals die door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid bij monde van staatssecretaris De Krom verwoord werd.

Op 30 maart 2012 is een notitie van staatssecretaris De Krom verschenen, over ons stelsel van gezond en veilig werken. In deze notitie wordt de werking van de "Arbowet 2007" geëvalueerd. In de notitie stelt de staatssecretaris dat de uitslag van deze evaluatie laat zien dat 'de eerder in gang gezette koers van meer marktwerking, een sterkere rol voor sociale partners en gericht toezicht succesvol is. Het kabinet trekt die lijn door en hanteert daarbij de volgende uitgangspunten: meer vertrouwen in burgers en bedrijven; werkgevers en werkenden primair verantwoordelijk voor gezond en veilig werken; een terughoudende rol van de overheid.'

Reactie van het NVvA-bestuur

Op hoofdlijnen deelt het bestuur van de NVvA de conclusies die de staatssecretaris trekt. Dat werkgevers en werknemers gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor arbeidsomstandigheden kan nauwelijks ter discussie staan. In een bedrijf waar een werkgever onvoldoende aandacht besteedt aan de arbeidsomstandigheden waaronder werknemers daar werken, zal de werkgever in vrijwel alle gevallen vroeg of laat de consequenties moeten aanvaarden van zijn keuzes. Zo zal het ziekteverzuim in een dergelijk bedrijf vrijwel altijd veel hoger zijn dan in de bedrijven waar de arbeidsomstandigheden goed op orde zijn. Ook de betrokkenheid en de bevoegenheid van werknemers bij hun eigen bedrijf zullen in een dergelijk bedrijf te wensen overlaten.

We staan aan de vooravond van een situatie waarin er een tekort zal zijn van goed opgeleid personeel. In een dergelijke arbeidsmarkt zullen slechte arbeidsomstandigheden ongetwijfeld, voor zover dat nu al niet het geval is, voor werknemers een reden gaan vormen om op zoek te gaan naar een nieuwe werkgever, als de huidige er een potje van maakt. Het afdwingen van goede arbeidsomstandigheden door wetgeving is een illusie. Zoals al gesteld, voor goedwillende bedrijven is dat afdwingen niet nodig, voor slechtwillende bedrijven is de kans dat zij gepakt worden door

de Arbeidsinspectie dusdanig klein dat dit geen reden vormt om de arbeidsomstandigheden te verbeteren.

Kanttekeningen

De staatssecretaris hecht daarbij belang aan kennis, om tot betere arbeidsomstandigheden te kunnen komen. Ook die mening delen wij als bestuur van de NVvA van harte. Vanzelfsprekend zijn er onderdelen in deze notitie van de staatssecretaris waar wel kanttekeningen bij te plaatsen zijn. Zo is het opmerkelijk dat er wel verwezen wordt naar de centrale rol die sociale partners hebben op het gebied van het verbeteren van arbeidsomstandigheden, maar dat nergens wordt aangegeven welk belang de overheid hecht aan de arbocatalogi die door de sociale partners zijn vastgesteld. Het is onduidelijk hoe de staatssecretaris het voor zich ziet dat branches die nu nog niet beschikken over een (volledige) arbocatalogus, gestimuleerd zullen worden om wel tot een goede arbocatalogus te komen. Immers in de periode dat daarvoor geld beschikbaar was hebben sociale partners in de betreffende branche onvoldoende redenen gevonden om een arbocatalogus voor de branche op te stellen. Het ligt niet voor de hand om te verwachten dat sociale partners dat nu of in de nabije toekomst opeens wel zullen gaan doen op het moment dat daarvoor geen financiële ondersteuning meer beschikbaar is.

Bijdragen aan visie

Ook op een aantal andere punten zijn wel kanttekeningen te maken. Maar, zoals al gezegd, de hoofdlijn van de visie van de staatssecretaris delen we, en wij niet alleen, vrijwel alle politieke partijen in Nederland. Wij kiezen er als NVvA bestuur dan ook voor om bij de verdere uitwerking van de plannen van de staatssecretaris onze visie te geven. Een van de aandachtspunten zal waarschijnlijk zijn, de visie op een Europees grenswaardenstelsel.

*Namens het NVvA-bestuur,
Huib Arts*

HVK EN AH: BIJNA NET ALS VROEGER, MAAR DAN ANDERS

Theo Lamers

Lang voor dat de NVvA werd opgericht werkte ik in het "Bedrijfshygiënisch laboratorium" van een groot bedrijf in het zuiden van het land. Dit laboratorium (onderdeel van de Medische Dienst) hield zich onder andere bezig met het nemen en analyseren van (lucht)monsters, die genomen waren op diverse werkplekken in Nederland, België en Duitsland. Naast het nemen van (lucht)monsters werd ook op uitgebreide schaal biologische monitoring toegepast. Het ging dan voornamelijk om organische componenten en zware metalen, maar ook asbest. Naast deze activiteiten werden zeer regelmatig geluid- en klimaatmetingen (volgens Fanger) uitgevoerd en metingen op het terrein van stralingsveiligheid. Als ik naar onderstaande definitie van arbeidshygiëne kijk, mag ik zeggen dat er toen al zeer veel gebeurde op dit terrein.

Arbeidshygiënisten bestonden in mijn tijd op het laboratorium nog niet. Het waren bedrijfsartsen en veiligheidkundigen die bij ons de noodzakelijke metingen aanvroegen.

De resultaten werden door deskundigen (gespecialiseerde bedrijfsartsen en veiligheidkundigen) beoordeeld, uiteraard met de kennis van toen. De Medische Dienst was erg vooruitstrevend op dit gebied. Men had zelfs een eigen "MAC-lijst". Meerdere normen waren lager dan de geldende "National MAC-lijst". Dit was vooral ingegeven door de ontwikkelingen elders in de wereld. Men wilde toen al tijdig anticiperen en hiermee invulling geven aan de later in de Arbowet vastgelegde zorgplicht (art. 3). Er waren nog geen arbeidshygiënisten bij betrokken.

Veiligheidskunde versus Arbeidshygiëne

Halverwege de jaren 80 deden de eerste echte arbeidshygiënisten hun intrede in het bedrijf. Het had zeker geen "shockeffect", er veranderde niet heel veel. Uiteraard werden zij als deskundigen toegevoegd aan het team specialisten en werd nog professioneler gekeken naar de resultaten van de diverse onderzoeken. Nog steeds is arbeidshygiëne niet uitsluitend het domein van de arbeidshygiënisten

Arbeidshygiëne

"Arbeidshygiëne is de toegepaste wetenschap, welke zich richt op het geheel van belastende factoren dat in of door de werksituatie kan ontstaan en dat de gezondheid en/of het welzijn van de werkende mens en/of zijn nageslacht kan beïnvloeden. Deze wetenschap is gebaseerd op het herkennen, evalueren en beheersen van met name fysische, chemische en biologische factoren."

Veiligheidskundigen en arbeidshygiënisten worden duidelijk in de Arbowetgeving benoemd. Zij worden als deskundigen gezien. Deskundi-

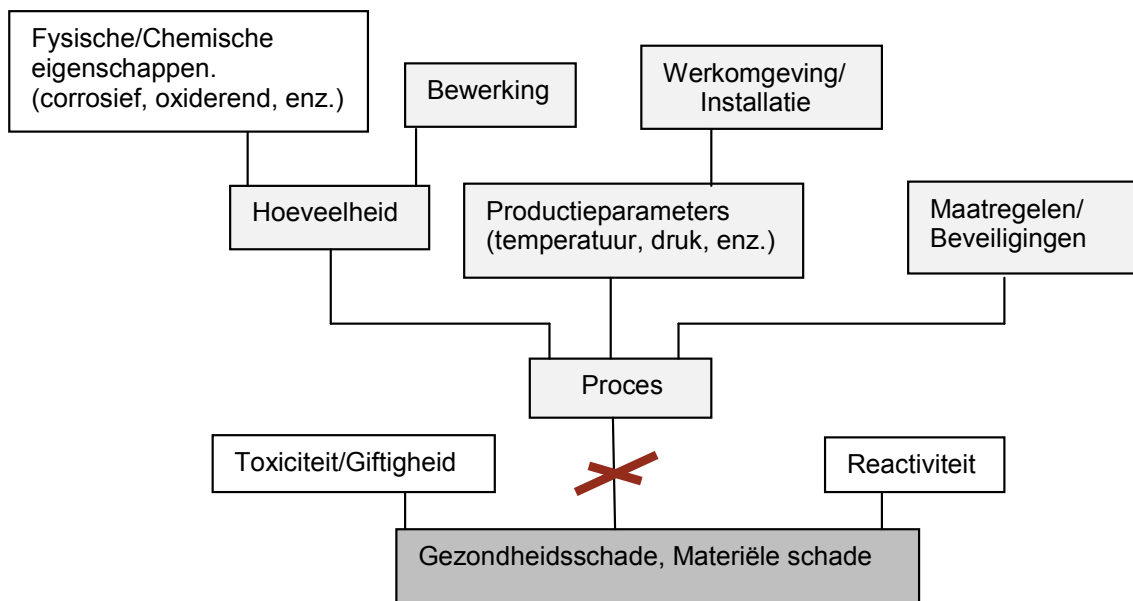
gen die een werkgever kunnen adviseren om een juiste invulling te geven aan de zorgplicht die de werkgever heeft. Beide deskundigen kunnen de noodzakelijke Risico-Inventarisatie en Evaluatie en bijgaand Plan van Aanpak toetsen. De Arbowet geeft zelfs aan dat men bij het nemen van maatregelen om veilig te kunnen werken de arbeidshygiënische strategie moet toepassen. Heel grofstoffelijk kan men zeggen dat bij de veiligheidkunde onderwerpen "situaties" centraal staan die tot directe effecten (gezondheidsletsel of materiele schade) kunnen leiden. Bij de arbeidshygiënische onderwerpen gaat het om "situaties" die op langere termijn tot gezondheidsschade en/of beroepsziekten kunnen leiden.

Scenario's en managementsystemen

Bij de zorgplicht staat in de Arbowet aangegeven dat men negatieve effecten moet voorkomen door vooral preventieve maatregelen te nemen. Om dit te kunnen doen zullen beide groepen het scenario-denken toepassen en vandaaruit preventieve maatregelen adviseren. De inhoud van de scenario's verschilt, maar de aanpak niet. Beide deskundigen zullen het scenario-denken moeten toepassen in de ontwerpfase, in de gebruiksfase, maar ook in de voorbereiding op noodsituaties.

Voor het beheersen van de risico's maken beide gebruik van dezelfde management systemen. Zoals eerder beschreven kijkt een veiligheidkundige in de diverse stadia vooral naar het voorkomen van directe gezondheidsschade en materiele schade. Hieronder zijn de aspecten die een veiligheidkundige zal bekijken bij een chemisch proces, schematisch weergegeven.

De arbeidshygiënist kijkt vooral naar het voorkomen van gezondheidsschade op langere termijn. Ook dit is schematisch weergegeven voor een chemisch proces. Beiden kijken hoe stoffen kunnen vrijkomen. Beiden kijken wat de effecten hiervan zijn en vergelijken dit met normen.

Schema 1: Perspectief van een veiligheidskundige op een chemisch proces

De veiligheidskundige kijkt naar bijvoorbeeld explosiegrenzen. De arbeidshygiënist kijkt naar grenswaarden (TGG). Zowel de veiligheidskundige als ook de arbeidshygiënist beoordelen de risico's door het bepalen van kansen en effecten. Beiden adviseren beheersmaatregelen en stellen een Plan van Aanpak op en bij het beheersen van risico's passen beiden de PDCA-cyclus toe (Plan-Do-Check-Act).

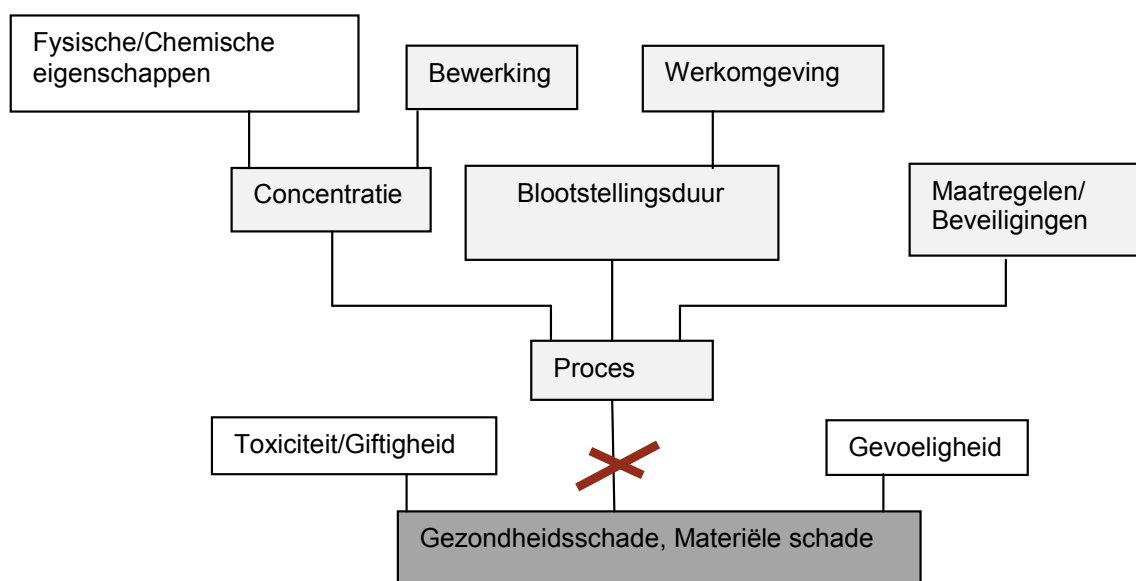
Geconcludeerd kan worden dat door het scenario-denken de benadering en de aanpak van een situatie niet wezenlijk verschillen. Eigenlijk is dat ook niet vreemd, beide deskundigen hebben tenslotte hetzelfde doel: verbetering van arbeidsomstandigheden. Vakinhoudelijk is er uiteraard wel een verschil in de scenario's.

Hand in hand, maar toch ...

Als consultant heb ik heel veel voordeel bij zowel mijn hogere veiligheidskundige opleiding als mijn arbeidshygiënische opleiding. Wel was het indertijd noodzakelijk om hiervoor twee complete opleidingen te voltooien.

Als ik naar beide opleidingen kijk zie ik wel degelijk de vakinhoudelijke verschillen, maar er is ook veel overlap. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan de onderwerpen wetgeving, managementsystemen en zeker niet te vergeten het scenario-denken. Kijkend naar de vakinhoudelijke eisen voor certificering van een arbeidshygiënist, zijn deze overigens veel beter beschreven dan die voor een veiligheidskundige, maar dat terzijde.

Binnen de huidige veiligheidskundige opleiding is

Schema 2: Perspectief van een arbeidshygiënist op een chemisch proces

een blok Arbeidshygiëne opgenomen. Dat heeft voor de HVK'er niet voldoende diepgang. Omgekeerd geldt dit ook voor de opleiding Arbeidshygiëne. Hierin is een blok Veiligheidskunde opgenomen dat eveneens net te beperkt is om echte veiligheidskundige problemen ermee op te kunnen lossen. Dat geldt zeker als het gaat om de begrippen: herkennen, evalueren en beheersen.

Mijn stelling is dat een veiligheidskundige de mogelijke gezondheidsrisico's op langere termijn niet alleen zou moeten kunnen herkennen, maar eigenlijk ook moet kunnen beoordelen. Voor echt specialistische onderwerpen dient hij in elk geval wel de problemen te herkennen, maar kan de beoordeling worden overgelaten aan een arbeidshygiënist. Om dit te kunnen zal de veiligheidskundige bijgeschoold moeten worden op het terrein van de Arbeidshygiëne. Met andere woorden: zorg dat er een mogelijkheid is om het blok arbeidshygiëne binnen de HVK opleiding uit te breiden. Dan is het niet langer noodzakelijk beide opleidingen separaat te volgen.

Toen en nu ...

Kijkend naar de situatie in de vorige eeuw, waar de veiligheidskundigen ook de gezondheidsrisico's herkenden en deze lieten beoordelen door specialisten (geen arbeidshygiënisten, want die bestonden toen nog niet) en de huidige situatie, wordt de titel van dit betoog duidelijk: Het wordt weer (bijna) als vroeger, maar dan anders. Met 'anders' bedoel ik dat door de komst en de inspanning van de NVvA het vakgebied van Arbeidshygiëne veel professioneler is geworden.

*Theo Lamers,
Copla (Opleiding, Training, Consultants); e-mail:
t.lamers@copla.nl
www.copla.nl*

NIEUWE ONTWIKKELINGEN IN HET OPLEIDINGENVELD

Wim van Alphen

Medio 2006 is een web-enquête gehouden onder ca. 1000 leden van de NVVK (veiligheidskundigen), NVvA (arbeidshygiënisten) en de BA&O (arbeids- en organisatiedeskundigen). De resultaten daarvan zijn vastgelegd in het rapport: "Onder druk wordt alles vloeibaar". Het doel van die enquête was om te komen tot een visie op de positie van de arboprofessionals in de toekomst. Op basis van die visie zou dan een beroepsprofiel worden opgesteld dan wel worden geactualiseerd. Vervolgens passen de opleidings-instituten hun curricula aan dit nieuwe of bijgestelde beroepsprofiel aan en daarna worden de certificatie-eisen bijgesteld. Inmiddels is de afgelopen anderhalf jaar door een werkgroep hard gewerkt aan het formuleren van het beroepsprofiel en de daarbij behorende kerntaken en competenties, zodat de definitieve resultaten dit jaar verwacht kunnen worden.

Uit het gehouden onderzoek bleek dat de verschillende professionals meer van elkaars vakgebieden wilden weten. Zo gaven de veiligheidskundigen aan behoefte te hebben aan meer scholing op het gebied van arbeidshygiëne en omgekeerd de arbeidshygiënisten op het gebied van de veiligheidskunde. Hetzelfde gold ook voor de arbeids- en organisatiedeskundigen; zij wilden ook meer scholing op het gebied van veiligheid en arbeidshygiëne.

Overlap in werkvelden

In de werkwijze van de veiligheidskundigen en de arbeidshygiënisten zit veel overlap. Beide disciplines kijken naar gevaarsbronnen en of deze in het werk kunnen leiden tot risico's. Beide disciplines maken een inschatting van de grootte van de risico's, gebruiken daarvoor deels dezelfde inschattingsmodellen en komen tot verbetermaatregelen in de vorm van een plan van aanpak voor risicoreductie. Bij het opstellen van het plan van aanpak wordt door beiden gewerkt met de arbeidshygiënische strategie. De arbeidshygiënische strategie geldt voor de aanpak van zeer veel soorten problemen en kenmerkt zich als een effectief model voor risicoreductie wat door alle arboprofessionals gebruikt wordt.

Een verschil tussen de veiligheidskundige en de arbeidshygiënist is dat de veiligheidskundige in het algemeen meer gericht is op risico's die op korte termijn tot gezondheidsletsel of schade kunnen leiden. De arbeidshygiënist is daarentegen meer gericht op risico's die op langere termijn tot letsel of schade kunnen leiden.

Bij verschillende gevaarsbronnen komen beide aspecten voor: ze kunnen zowel effect op korte als op lange termijn hebben. Zo kunnen bepaalde chemicaliën, bijvoorbeeld 1,4-dioxaan, een direct effect hebben (bijvoorbeeld brand, explosies) alsook op lange termijn schadelijk zijn (schadelijk voor lever en nieren en mogelijk

kankerverwekkend).

Bepaalde fysieke belasting kan eveneens tot directe klachten leiden, maar kan ook pas na vele jaren tot bijvoorbeeld chronische rugpijn of spataderen leiden.

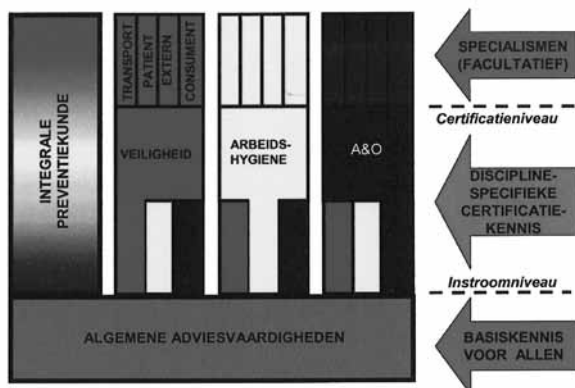
Beide disciplines dienen kennis te hebben van soorten gevaarbronnen, van methodes om risico's te onderkennen en te reduceren, van risicomanagementsystemen en van wet- en regelgeving. Naast deze kennis moeten beide disciplines ook beschikken over vaardigheden om hun organisatie te beïnvloeden zodat deze ook daadwerkelijk aan risicoreductie gaan doen. Beide disciplines dienen daartoe bepaalde competenties te hebben en deze voortdurend verder te ontwikkelen. Voor beide disciplines is ook een bepaalde beroepsattitude vereist.

Certificering

Ten aanzien van de certificering van beide disciplines zijn de twee systemen op elkaar afgestemd en grotendeels aan elkaar gelijk gemaakt. Soms zijn daarbij compromisoplossingen gekozen (zoals in ons polderland betaamt). Vroeger konden veiligheidskundigen direct na het behalen van hun HVK-diploma gecertificeerd worden als zij in het verleden al drie jaar werkervaring op veiligheidsgebied hadden opgedaan. Arbeidshygiënisten daarentegen konden pas na het behalen van hun diploma beginnen met de opbouw van hun drie jaar werkervaring. Als compromis is er voor gekozen dat de opbouw van de werkervaring jaren begint op de eerste dag van de opleiding.

Opleidingshuis

Op basis van de grote overeenkomst van de werkvelden en de gemeenschappelijke kennis van bepaalde vakgebieden zijn de afgelopen jaren enkele 'opleidingshuizen' getekend. Een voorbeeld is gegeven in bijgaand plaatje.

In dit plaatje gaat men uit van een basisprogramma waarin modules voorkomen als

- Wet- en regelgeving
- Organisatiekennis en adviesvaardigheden
- Risicomanagement
- Algemene veiligheidskunde, arbeidshygiene en arbeids- en organisatiekunde
- Risico-inventarisatie (herkennen, evalueren en beheersen van risico's).

Dit basisprogramma wordt door de verschillende opleidingsinstituten apart gegeven, maar kan ook door opleidingsinstituten gezamenlijk worden gegeven. Het zou zelfs denkbaar zijn dat bepaalde opleidingsinstituten hiertoe zouden fuseren. Na het basisprogramma volgt differentiatie in de vakgebieden: Veiligheidskunde, Arbeidshygiene, Arbeids- en Organizekunde en mogelijk Integrale Preventiekunde. Hierbij worden kennis en vaardigheden bereikt tot op certificatieniveau. Als derde fase is verdere specialisatie mogelijk, bijvoorbeeld (super)specialist op het gebied van brandveiligheid, geluid, microbiële veiligheid, enz.

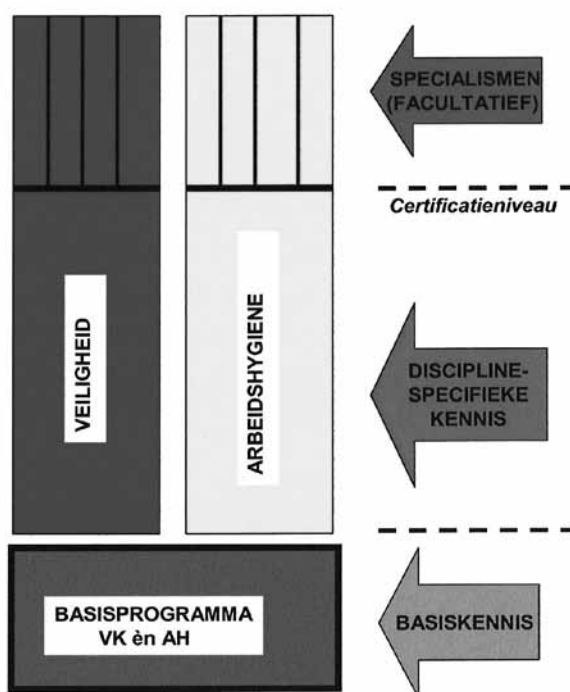
Huidige situatie

Bovengeschetste situatie is er nog niet. Wel bestaat er een veelheid aan aparte opleidingsinstituten elk met hun eigen programma: zo zijn er vijf instituten die de HVK-opleiding aanbieden, één voor de meer academische HVK-opleiding, meer dan tien instituten die de MVK-opleiding aanbieden, drie met een arbeidshygiënische opleiding (waarvan één post-HBO en twee universitair), drie instituten met een A&O-opleiding en acht hogescholen die een opleiding Integrale Veiligheidskunde aanbieden. Kortom een groot aanbod, veel versnippering, maar als keerzijde van deze medaille: veiligheidskunde in de brede zin van het woord is een gevestigd begrip in de onderwijswereld en in de markt.

Aan de certificerende instellingen de schier onmogelijke opgave om in deze brede markt, die deels ook een vechtmart geworden is, de eindniveaus te bewaken en te harmoniseren.

Combinatieopleiding

Eindelijk is het zover. In het najaar 2012 wordt door PHOV (stichting Post Hoger Onderwijs Veiligheidskunde te Utrecht) een begin gemaakt met de invulling van het bovengeschetste opleidingshuis. In september start een combinatieopleiding Hogere Veiligheidskunde/ Arbeidshygiene (HVK-AH). Na het volgen van een basisprogramma dat de eerder genoemde gemeenschappelijke modules bevat, kunnen de cursisten doorstromen naar de specialisatie HVK, dan wel AH, dan wel naar beide. Wanneer beide specialisaties worden gevolgd, is men na afloop zowel Hogere Veiligheidskundige als Arbeidshygiënist. In het werkveld zijn deze combinatiespecialisten beter inzetbaar. Zij hebben immers oog voor zowel de directe effecten als de uitgestelde effecten.

Nadrukkelijk is het A&O-deel nog niet in alle breedte meegenomen, dat kan in een volgende ronde. Wel zitten in de gecombineerde opleiding, zoals dat nu ook in de enkelvoudige opleidingen zit, een of twee modules adviesvaardigheden en organisatiekennis. Daarbij is ruimschoots aandacht voor organisatorische en gedragsaspecten.

Afgeleid van het algemene plaatje ziet de combinatieopleiding waarmee in september begonnen gaat worden er als volgt uit.

Nieuwe kans voor oudgedienden

De nieuwe combinatieopleiding biedt mogelijkheden voor bestaande veiligheidskundigen en arbeidshygiënisten. Arbeidshygiënisten die HVK willen worden hoeven daartoe niet de gehele HVK-opleiding te volgen. Dit omdat zij al veel kennis hebben van de gemeenschappelijke onderwerpen zoals wet- en regelgeving, risico-

management enz. (zie boven bij de opsomming van het vakkenpakket in het basisprogramma) en daardoor met een veel korter (en goedkoper) traject de aanvullende kennis kunnen verkrijgen. Zij kunnen (als zogenaamde zij-instromers) alleen de specialisatie Veiligheidskunde volgen. Omgekeerd geldt dit ook voor HVK'ers die daarnaast arbeidshygiënist willen worden: zij volgen alleen de specialisatie Arbeidshygiëne.

Hiermee wordt bereikt dat invulling wordt gegeven aan de eerder aangegeven wensen vanuit de beroepsbeoefenaren (zie het eerder genoemde rapport "Onder druk wordt alles vloeibaar"). Direct voordeel voor het werkveld is dat er breder opgeleide mensen op de markt komen, die beide specialisaties beheersen.

Passend in de huidige tijd

In veel chemische en petrochemische bedrijven zijn HVK'ers werkzaam. Deze hebben een sterke focus op veiligheid. In toenemende mate worden deze bedrijven geconfronteerd met de verplichtingen vanuit REACH waarin rekening gehouden moet worden met de blootstellings-scenario's zoals deze in de extended Safety Data Sheets (e-SDS) zijn beschreven. De veiligheidskundigen hebben daartoe meer arbeidshygiënische kennis nodig. Door het volgen van bovengenoemde combinatieopleiding kan in deze behoefte worden voorzien. Dit kan een belangrijk gevolg hebben.

Maatschappelijk is er heel veel aandacht voor het terugdringen van de directe effecten: ongevallen. Talloze voorlichtings- en stimuleringsprojecten vanuit de overheid zijn hierop gericht. Natuurlijk verdient het terugdringen van ongevallen aandacht; jaarlijks zijn er in Nederland ca. 220.000 ongevallen en overlijden daardoor ca. 80 werknemers. Maar feitelijk leiden er veel meer mensen aan de uitgestelde gezondheidseffecten en gaan daar veel meer mensen aan dood (jaarlijks ruim 3000) dan door ongevallen. Alleen dat gebeurt meer diffuus, soms pas na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. Het effect is daardoor minder zichtbaar en komt als gevolg daarvan minder in de publieke en politieke belangstelling. Mogelijk worden met het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd deze lange-termijn-gevolgen vaker al tijdens het werkzame leven zichtbaar. Wanneer arboprofessionals door de combinatieopleiding daardoor ook meer aandacht krijgen voor deze uitgestelde gezondheidseffecten, kan dit alleen maar positief werken op de aandacht hiervoor.

Tweede voorbeeld

Tot voor enkele jaren werd de arbodienstverlening grotendeels verzorgd door volwaardige arbodiensten, die over alle vier de zogenoemde kerndeskundigen beschikken (HVK, arbeidshygiënist, arbeids- en organisatiedeskundige en bedrijfsarts), die alle vier ook weer gecertificeerd dienden te zijn. De laatste jaren is de betekenis van de volwaardige arbodiensten enigszins teruggedrongen in het kader van de deregulering (maatwerkregeling en vangnetregeling). Bedrijven hoeven niet per se een eigen interne arbodienst te hebben of anders een contract met een externe arbodienst. Wel moet er een relatie bestaan met een bedrijfsarts en moeten bedrijven (afhankelijk van hun omvang) hun risico-inventarisaties laten toetsen door een van de vier gecertificeerde kerndeskundigen. Deze kijkt daar meestal vanuit zijn/haar eigen blik en professie naar. De toetsing is daardoor veel minder breed dan voorheen toen nog alle vier de kerndeskundigen daar 'hun zegje over moesten doen'. Met een combinatieprofessional veiligheidskunde en arbeidshygiëne wordt die toetsing weer breder omdat dan naar en vanuit een breder spectrum wordt gekeken.

Derde voorbeeld: IVK

De nieuwe combinatieopleiding biedt meer kansen voor diegenen die een HBO-opleiding Integrale Veiligheid (IV) of Integrale veiligheidskunde (IVK) hebben gevolgd. Momenteel wordt op acht verschillende hogescholen de opleiding IV of IVK aangeboden. Ervaren wordt dat de opleiding een zeer brede basis heeft en erg breed bestuurlijk is georiënteerd. De oriëntatie is echter zo breed, dat enige vorm van specialisme en diepgang wordt gemist, waardoor een aantal afgestudeerden grote moeite heeft een baan te vinden.

De combinatieopleiding biedt de mogelijkheid voor hen, afhankelijk van hun vakkenpakket, slechts een deel van het basisprogramma en aanvullend een van beide of beide specialisaties te volgen en daardoor veel grotere marktkansen te krijgen.

Opleiding Middelbare Arbeidshygiënist

Tot voor kort bestond er nog geen arbeidshygiënische opleiding op middelbaar niveau. Veel Middelbaar Veiligheidskundigen (MVK) doen het arbeidshygiënische werk er maar wat bij, maar beschikken soms niet over voldoende deskundigheid op dit gebied. Dit kan in de praktijk leiden tot het niet herkennen van specifieke gevaren, verkeerde inschattingen van risico's en bijgevolg mogelijk tot verkeerde adviezen. Daardoor blijven risico's soms bestaan of kunnen bedrijven met te hoge kosten worden opgezaald wanneer onnodige maatregelen worden genomen.

Wat wordt beoogd met de inrichting van de nieuwe HVK-AH en MVK-MAH opleidingen:

- Een brede deskundigheid op veiligheid en gezondheid door een specifiek opleidingsprogramma.
- Een unieke wijze van het kunnen opbouwen van een pallet aan deskundigheid.
- Geen onnodige doublures door een effectief studiehuis.
- Een kwaliteitsimpuls op middelbaar en hoger niveau waardoor er deskundige in het werkveld komen die het gehele spectrum van veiligheid en arbeidshygiëne overzien op zowel uitvoerend als strategisch niveau.
- Individuele ontwikkelmogelijkheden op zowel niveau als op discipline.

Kortom, een bijzondere opleidingsconstructie waarbij recht wordt gedaan aan de huidige ontwikkelingen en vragen vanuit het werkveld.

Om dit te voorkómen begint de PHOV in samenwerking met Muopo en in afstemming met de beroepsgroep NVvA, een opleiding Middelbare Arbeidshygiëne (MAH). In deze opleiding is, direct in navolging van bovenstaande, gekozen voor een combinatieopleiding: een opleiding tot MVK-MAH. Dit biedt de reeds eerder opgeleide MVK de mogelijkheid alleen de specialisatie MAH te volgen. Een groot bijkomend voordeel van de combinatieopleiding op middelbaar niveau is dat hiermee de arbeidshygiënische problematiek op meerdere niveaus wordt herkend en dat naamsbekendheid van het vak 'arbeidshygiëne' vergroot wordt. Tevens kan vervolgens een aantal kandidaten doorstromen naar de post-HBO opleiding Arbeidshygiëne (of naar de combinatieopleiding HVK-AH).

Slotopmerking

Het uiteindelijke product van de combinatieopleidingen is dat er professionals worden afgeleverd die met een veel bredere blik kijken naar de arbeidsrisico's zonder dat dit tot vervlakking heeft geleid, omdat zij een synergie van twee specialismen bezitten.

Directeur bij PHOV

Wim van Alphen, HVK èn arbeidshygiënist
www.PHOV.nl

EEN NIEUWE GENERATIE RI&E-INSTRUMENTEN

Huib Arts

Bij een traditioneel RI&E-instrument ligt de focus op het inventariseren van risico's. Dat lijkt voor de hand liggend, maar zodra je daar goed over nadenkt, dan is dat toch al veel minder logisch. Voor elke branche is immers bekend welke risico's de echt belangrijke (prioritaire) risico's zijn. Zo is het evident dat in de timmerbranche risico's als geluid, fysieke belasting, stof belangrijke risico's zijn. Waarom zou je dan nog tijdens een risico inventarisatie nagaan of deze risico's van toepassing zijn? Een timmerwerkplaats waar geluid geen probleem is heeft veelal een ander probleem: er wordt niet gewerkt!

Daarnaast hebben veel RI&E-instrumenten er 'last' van dat ze wel heel erg volledig zijn. Voor de gemiddelde gebruiker lijkt de lijst van punten die doorgelopen moet worden om tot een goede risico inventarisatie te komen vrijwel oneindig. Bovendien herkent de gebruiker een belangrijk deel van die risico's niet of nauwelijks. Voor de eindgebruiker, bijvoorbeeld de werkgever, is het vooral relevant om zicht te hebben op die risico's waar werknemers ziek, zwak of misselijk van kunnen worden of situaties die kunnen leiden tot een ernstig ongeval.

Tot slot wordt in de meeste RI&E-instrumenten nauwelijks aandacht besteed aan het gebruik van beheersmaatregelen. Als een werkgever bijvoorbeeld otoplastieken beschikbaar stelt, dan wil dat nog niet zeggen dat die altijd door de werknemers gedragen worden. Een belangrijk element in de beheersing van het risico is in dit geval dan ook het gedrag van de medewerker. Een risico inventarisatie en evaluatie waarin geen inzicht wordt gegeven in de mate waarin beheersmaatregelen gebruikt worden, kan dan ook nauwelijks als adequaat worden beschouwd. Deze redenen vormden een goede aanleiding om tot een nieuwe generatie RI&E-instrumenten te komen.

Doelstellingen

Belangrijke doelstellingen die met een nieuwe generatie RIE-instrumenten worden nagestreefd, zijn dat het RIE-instrument:

- een positieve invloed heeft op arbeidsomstandigheden in de branche
- bedrijven zicht geeft op wat "echt belangrijk" is
- herkenbaar en werkbaar is, ook voor (M)KB en
- betrouwbaar is (maar dat houdt niet in "volledig").

Een nevendoelstelling hierbij is, dat een groter aantal (MKB-) bedrijven een RIE heeft door gebruik te maken van dit instrument.

Karakteristieken

De nieuwe generatie RIE-instrumenten dienen te voldoen aan de volgende karakteristieken:

- Sociale partners in de branche stellen vast welke risico's binnen de branche zij als prioritair beschouwen.
- De nadruk in de risico-inventarisatie ligt op de prioritaire risico's.
- Er wordt voor een prioritaire risico niet nagegaan óf het van toepassing is (dat is het per definitie), maar hoe het risico beheerst wordt.
- Indien de branche een arbocatalogus heeft, worden in de RI&E die oplossingen gepresenteerd, die opgenomen zijn in de arbocatalogus.
- Er wordt nagegaan in welke mate beheersmaatregelen ook echt gebruikt worden.

Onderstaand worden deze karakteristieken nader toegelicht.

Vaststellen van prioritaire risico's

Voor vrijwel elke branche in Nederland is veel informatie beschikbaar over welke risico's in die branche prioritair zijn. Populair gezegd: risico's waar je ziek, zwak of misselijk van wordt. Deze informatie is voor een groot aantal branches vastgelegd in branchebrochures zoals die door de Arbeidsinspectie (Inspectiedienst SZW) zijn opgesteld. De sociale partners (werkgevers en werknemersorganisaties) kunnen samen, op basis van beschikbare kennis, vaststellen welke risico's zij voor de branche als prioritaire risico's beschouwen. Zo ontstaat duidelijkheid over de breedte van de risico's die door een risico inventarisatie en evaluatie minimaal moet worden afgedekt. Voor de meeste branches zal blijken dat er niet veel meer dan 3 tot 5 prioritaire risico's zijn. Mijn pleidooi is om de risico inventarisatie hierop te focussen. Daar waar een branche een arbocatalogus heeft zou die dan ook niet meer, maar ook niet minder, dan deze prioritaire risico's moeten omvatten.

Nadruk in de RI&E op prioritaire risico's

Door je in een risico inventarisatie en evaluatie te richten op de prioritaire risico's, ontstaat er een rapport dat naar alle waarschijnlijkheid meer draagvlak zal hebben bij de werkgever. Risico's waar zijn medewerkers 'ziek, zwak of misselijk' van kunnen worden, zijn ongetwijfeld voor hem direct als zodanig herkenbaar. Alleen al om die reden zal de werkgever eerder geneigd zijn om er naar te streven die risico's zo goed mogelijk te beheersen. Door de RI&E te focussen op deze risico's, is de RI&E niet meer zo 'volledig' als die in het verleden misschien was, maar ontstaat wel een plan van aanpak dat veel dichterbij de belevingswereld van de werkgever ligt.

Over de vraag of het (wettelijk) toegestaan is om zo een RI&E te maken die 'niet volledig' is, verschillen de meningen. De wetgeving daarover is minder expliciet dan veelal wordt gesteld. De enige plek in de Arb wetgeving waar specifiek wordt verwezen naar 'volledigheid' is de plek waar het gaat over het toetsen van de risico inventarisatie en evaluatie door de kerndeskundigen. Het is dus de kerndeskundige die bepaalt of een RI&E 'volledig' is. Als de kerndeskundige stelt dat een RI&E volledig is zodra de prioritaire risico's zijn afgedekt, dan is daarmee de RI&E dus ook volledig.

Een RI&E-instrument dat zich geheel beperkt tot alleen de prioritaire risico's, zal bij een deel van de bedrijven niet dekkend blijken te zijn voor het inventariseren van alle risico's waar medewerkers 'ziek, zwak of misselijk' van worden. Het is immers mogelijk dat in een specifiek bedrijf een belangrijk risico aanwezig is, dat niet karakteristiek is voor de branche, bijvoorbeeld omdat het een proces betreft dat binnen de branche slechts incidenteel voorkomt. Als dit een proces is waar medewerkers 'ziek, zwak of misselijk' van kunnen worden, dan moet daar in de RI&E vanzelfsprekend wel aandacht aan besteed worden.

De RI&E legt vast 'hoe' een risico beheerst is

Voor prioritaire risico's is het per definitie niet zinvol om deze te inventariseren. Ze zijn immers niet voor niets prioritair. Dat wil niet zeggen dat prioritaire risico's geen problemen zouden kunnen vormen voor de gezondheid van medewerkers, maar dat zal dan in vrijwel alle gevallen bereikt zijn door het betreffende risico goed te beheersen. Bijvoorbeeld door het treffen van bronmaatregelen. Veel belangrijker dan het nagaan of een risico aanwezig is, is na te gaan 'Hoe het risico beheerst wordt'. Vindt de risico-beheersing plaats op het niveau van bron- of technische maatregelen, of worden persoonlijke beschermingsmiddelen ter beschikking gesteld? Als kerndeskundige krijg je ook een goed beeld van de arbeidsomstandigheden in een

bedrijf als je ziet welke beheersmaatregelen er getroffen zijn. Een kerndeskundige kan prima beoordelen of die beheersmaatregelen voldoen aan de stand van de techniek van de branche. Zo is het bijvoorbeeld voor een arbeidshygiënist evident, dat als er in een timmerwerkplaats gele schuimrollen ter beschikking worden gesteld om het gehoor van medewerkers te beschermen, dit volstrekt onvoldoende is om het gehoor van de medewerkers te beschermen.

Door niet de risico's maar de beheersmaatregelen te inventariseren krijgt een RI&E-rapport veel meer toegevoegde waarde. Je kunt dan aan een werkgever veel concretere aanbevelingen doen. Bijvoorbeeld dat hij dus die schuimrollen zou moeten vervangen door otoplastieken.

Arbocatalogus als leidraad

Een groot aantal branches in Nederland beschikt over een arbocatalogus. Daar waar in de arbocatalogus praktijkoplossingen worden gegeven voor problemen op het gebied van arbeidsomstandigheden, vormt deze arbocatalogus een belangrijke bron van informatie voor bedrijven. Het ligt dan ook enorm voor de hand om een koppeling te maken tussen het RI&E-instrument en de arbocatalogus. Centraal in het nieuwe RI&E-instrument staan immers de beheersmaatregelen. Datzelfde geldt voor de arbocatalogus. Integratie van beide instrumenten is dan niet meer dan logisch: de oplossingen uit de arbocatalogus vormen een integraal onderdeel van het RI&E-instrument.

Worden beheersmaatregelen ook gebruikt?

In veel bedrijven zijn veel meer beheersmaatregelen voorhanden dan er in de praktijk gebruikt worden. Dat vormt een bijzonder onbevredigende situatie. Als voorbeeld: een werkgever heeft op advies van bijvoorbeeld een arbeidshygiënist, een tilhulpmiddel aangeschaft. Dat tilhulpmiddel blijkt in de praktijk niet of nauwelijks gebruikt worden. Een dergelijke situatie leidt in ieder geval bij de werkgever tot veel frustratie: hij heeft geld uitgegeven voor een oplossing die niet gebruikt wordt. Dat is vanzelfsprekend een vorm van kapitaalvernietiging.

Door in de risico-inventarisatie vast te leggen of de beschikbare beheersmaatregelen gebruikt worden, en zo ja in welke mate, krijgt de werkgever een beeld van de effectiviteit van de beheersmaatregelen die hij getroffen c.q. aangeschaft heeft. Als bij deze inventarisatie blijkt dat een groot deel van de aangeschafte beheersmaatregelen niet gebruikt worden, dan heeft het weinig zin om het advies te geven andere beheersmaatregelen aan te schaffen. De kans dat die hulpmiddelen dan wel consequent gebruikt worden, lijkt klein. De werkgever zou zich dan beter kunnen focussen op de ma

nier waarop de leidinggevende zijn werknemers stimuleert om de hulpmiddelen te gebruiken. Het probleem blijkt dan veel meer een organisatorisch probleem te zijn dan een technisch probleem: het is niet de techniek die de beperkende factor is, maar de mens.

Ervaringen

De kunststof- en rubberindustrie maakt gebruik van een nieuwe generatie RI&E-instrument. Het gebruik van dit RI&E-instrument is bij twee groepen werkgevers geëvalueerd. Het betreft één groep bedrijven met minder dan 25 werknemers en één groep bedrijven met meer dan 25 werknemers. Voor deze twee groepen bedrijven waren de ervaringen met de nieuwe RI&E, waarbij de vragen beperkt blijven tot de wijze waarop de prioritaire risico's beheerst worden, als volgt.

Bedrijven met minder dan 25 werknemers

- De nieuwe systematiek wordt door de contactpersonen als zeer positief ervaren.
- De contactpersonen herkennen de prioritaire risico's ook als de voor hun bedrijf belangrijkste risico's op het gebied van arbeidsomstandigheden.
- Contactpersonen ervaren dat doordat 'hoevragen' gesteld worden (hoe is een risico beheerst), zij gestimuleerd worden om na te denken over de wijze waarop zij hun (prioritaire) risico's beheerst hebben. Het stellen van 'hoevragen' wordt als (zeer) positief ervaren.
- Contactpersonen geven aan, dat het als prettig ervaren wordt dat oplossingen in de arbocatalogus te vinden zijn.
- De tijd die nodig is om tot een RI&E-rapport te komen wordt als (zeer) positief ervaren. De tijdsbesteding is heel veel korter dan bij het oude RI&E-instrument.
- Deze systematiek stimuleert bedrijven het RI&E-rapport zelf te maken in plaats van het uit te besteden aan een arbodienst.

Bedrijven met meer dan 25 werknemers

- De nadruk die in de nieuwe systematiek ligt op prioritaire risico's wordt positief gewaardeerd.
- De ervaringen met de 'hoe'-vragen zijn bij alle contactpersonen (zeer) positief.
- Bij grotere bedrijven bestaat de behoefte dat het RI&E-instrument procesgericht is opgezet. Dat geldt niet voor alle grotere bedrijven (en niet voor kleinere bedrijven).
- De koppeling tussen het RI&E-instrument en de arbocatalogus wordt als positief ervaren.
- De tijdsbesteding die nodig is om tot een RI&E-rapport met het nieuwe RI&E-instrument te komen is waarschijnlijk wat korter dan bij het oude RI&E-instrument.

De toetsing

De ervaringen met toetsing van de RI&E's die met de nieuwe systematiek zijn uitgevoerd waren als volgt:

- Met de nieuwe systematiek worden (bijna) geen prioritaire risico's gemist door de persoon die het RI&E-instrument gebruikt.
- Een toets van het RI&E-rapport door middel van een bedrijfsbezoek is, in principe, niet nodig.
- Bij de 'lichte' toets verschuift de aandacht van het beoordelen van de geïnventariseerde risico's, naar de manier waarop het risico beheerst wordt. Als de beheersmaatregelen minder effectief zijn dan bijvoorbeeld op brancheniveau is afgesproken, dan kan dat nu eenvoudig geconstateerd worden. Het nut van het toetsen van een RI&E-rapport, neemt hierdoor zeer sterk toe.
- De koppeling tussen het RI&E-instrument en de arbocatalogus wordt in het kader van de toetsing als erg nuttig ervaren.

Conclusie

Het is hoog tijd dat RI&E-instrumenten die nog niet zijn omgevormd tot een nieuwe generatie instrumenten, deze transformatie snel doormaken. Dit dient zowel het belang van werkgevers als van werknemers in die sectoren.

Huib Arts, Arboprofit

ARBOFOTO

Arbo-adviseurs en zeker de arbeidshygiënisten, worden nogal eens beschouwd als krentenkakkers die naar spijkers op laag water zoeken en op alle slakken zout leggen.

Kortom, muggenzifters, om niet te zeggen: mierenneukers.

Dit vanwege de scherpe blik waarmee zij in de bezochte bedrijven veel voor anderen (bijna) onzichtbare of, vaker nog, onbelangrijk geachte risico's weten te herkennen om vervolgens met een vermanend vingertje te zwaaien of de vingers erop te leggen.

In een grasveld zoeken naar vrijgekomen asbestvezels is echter geen sinecure.
Een naald in een hooiberg is makkelijker te vinden,
of anders wel een kameel die door het oog daarvan weet te kruipen.
Wie helpt deze mannen een handje?

De redactie roept de lezers op om foto's aan ons te mailen, liefst voorzien van een kort commentaar. Wat is er te zien en waarom wilt u dit delen met de lezers van de Nieuwsbrief.

U kunt uw foto's mailen aan het secretariaat (nvva@arbeidshygiene.nl) of aan één der redactieleden.

BESPREKING: BASISBOEK CHEMISCHE VEILIGHEID

Yvonne Jansma.

Het Basisboek Chemisch Veiligheid ziet er goed verzorgd uit. De indeling is helder. Tekst wordt afgewisseld met tabellen, grafieken en plaatjes. Belangrijke begrippen en wetgeving springen eruit door het gebruik van kaders en kleuren. Met behulp van het register zijn onderwerpen makkelijk terug te vinden. Kortom, met het uiterlijk van het boek is niets mis. Maar belangrijker, hoe zit het met de inhoud?

enigszins voor het Basisboek, maar gelukkig zijn er genoeg onderwerpen (o.a. transport, chemische brandveiligheid, op- en overslag) waarbij ik denk dat een arbeidshygiënist er nog het een en ander van kan opsteken.

Arbeidshygiënisten die zich nog niet helemaal verdiept hebben in de GHS-EU (CLP) classificering van stoffen – je weet maar nooit – kunnen nog wat leren van het hoofdstuk “Herkennen van Gevaarlijke Stoffen”. Daar staat tegenover dat de hoofdstukken over “Persoonlijke beschermingsmiddelen” en “Werken met gevaarlijke stoffen” voor de gemiddelde arbeidshygiënist geen nieuwe kennis zullen opleveren. Maar misschien weer wel wat plaatjes of rijtjes opsommingen, voor een presentatie over het onderwerp.

Basisboek Chemische Veiligheid

Risicobeheersing van gevaarlijke stoffen in de praktijk

Samengesteld door:
J. Zawierko, J. Meissen, R. Visser,
P. van Beek, D. Arentsen, M. Hanenbergh

Uitgave: Sdu Uitgevers, 2012;

Te bestellen via: www.SDU.nl.

Prijs (inc. BTW): € 85,00

Basisboek Chemische Veiligheid Inhoud

1. Inleiding
2. Stoffen
3. Herkennen van gevaarlijke stoffen
4. Werken met gevaarlijke stoffen
5. PBM's
6. Procesveiligheid
7. Transport
8. Op- en overslag
9. Chemische brandveiligheid
10. Externe veiligheid
11. RI&E, ARIE en BRZO
12. Vergunningverlening
13. Human Factors
14. Leren van incidenten
15. Wetgeving

Het boek wordt gepresenteerd als een naslagwerk waarvan een grote groep professionals gebruik kan maken: “... de manager die verantwoordelijk is voor productie, arbeidsomstandigheden of veiligheid, nieuwe medewerkers in de keten, hulpdiensten en overheden...”. Daarnaast wordt het boek ook als studieboek aanbevolen. Ik vind dat een boek dat een breed publiek moet ‘bedienen’ vaak als minpunt heeft dat het nergens echt de diepte in gaat. Dit geldt ook

Breed publiek?

Een breed publiek moet in dit geval zeker niet worden verward met “geschikt voor iedereen”. Een buurman van mij, docent chemie op een laboratoriumopleiding (MBO), gaf na bestudering van het boek aan dat het boek als lesboek voor zijn leerlingen te moeilijk zou zijn. Zijn collega's van het HBO waren overigens wel enthousiast over het boek en zagen dit als een potentieel boek voor de HLO. Tegenvoor-

dig is veiligheid immers een standaard onderdeel van deze opleiding.

Het valt op dat tegenwoordig zelfs een 'kennisboek' niet om informatie op internet heen kan. Door het hele Basisboek heen zijn – naast literatuurverwijzingen - adressen opgenomen van relevante websites. Zo heb ik bijvoorbeeld geleerd dat ik via de site www.risicokaart.nl kan nagaan waar in mijn woonomgeving ongevallen met gevaarlijke stoffen kunnen optreden. Alhoewel, als ik de kaart goed bestudeer, lijkt in mijn woonplaats Arnhem het risico op een overstroming of natuurbrand groter. Deze verwijzingen - 'verdieping' heet het in het boek - zijn goede aanvullingen. Hoewel het opnemen van websites een risico is omdat adressen veranderen of verdwijnen, zal dat met de adressen in het boek wel meevallen. Veel van de opgenomen websites zijn van de overheid of gelieerd aan de overheid, dit biedt volgens mij wel meer toekomstbestendigheid.

In het hoofd van de samenstellers zal "de Arbeidshygiënist" niet de belangrijkste doelgroep zijn geweest bij het schrijven en samenstellen van de tekst. Toch zie ik dit Basisboek Chemische Veiligheid wel gebruikt worden door arbeidshygiënist die enige belangstelling hebben voor de veiligheidskundige kant van het onderwerp gevaarlijke stoffen.

Maar vooral: mocht je binnenkort door een "manager met verantwoordelijkheid voor veiligheid" gevraagd worden of er een goed leesbaar en overzichtelijk naslagwerk bestaat over chemische veiligheid, dan weet je vanaf nu in ieder geval een antwoord.....

*Yvonne Jansma, IHS;
redactie Nieuwsbrief en website.*

CALL FOR ABSTRACTS

22^E NVVA-SYMPOSIUM 2013

ARBEIDSHYGIËNE: VAN DRIEWIELER TOT ROLLATOR

Dat het potentiële werkveld van de arbeidshygiënist zeer breed is, zal niemand van ons verbazen. Immers overal waar mensen werken zijn er factoren die van invloed zijn op de gezondheid en het welzijn van mensen. Van de kinderdagverblijfsleidsters (snotneuzen en geluidblootstelling) tot de verpleegkundigen (fysieke belasting, infectieziekten), arbeidshygiëne is overal! En met de steeds verdere oplopende pensioensleeftijd krijgt het werkveld er opnieuw een dimensie bij. Nog enkele jaren die werknemers in gezondheid en met werkplezier willen doorbrengen.

Wat komt er bij kijken als mensen langer door gaan werken en daardoor mogelijk langer blootgesteld kunnen worden aan gevaarlijke stoffen of andere werkfactoren? Moeten we rekening houden met nieuwe werkgerelateerde aandoeningen specifiek voor oudere werknemers? Of gaat het zo'n vaart niet lopen? Wat is trouwens het verband tussen arbeid en gezondheid en is dit verband anders voor de verschillende leeftijdsgroepen? Hoe zorgen we dat werknemers vitaal blijven en duurzaam inzetbaar? En welke rol hebben wij in dit veranderende speelveld?

Tijdens het NVvA symposium 2013 willen we uitgebreid stilstaan bij langer doorwerken en de gezondheidsvraagstukken die daarmee gepaard gaan. Maar daarnaast zijn we ook erg

benieuwd naar de breedte van ons werkveld. In parallelsessies is er volop ruimte voor allerlei (exotische) werkplekken - 'van driewieler tot rollator' - waar arbeidshygiëne een rol speelt.

Dus heb je het afgelopen jaar een interessant onderzoek of project uitgevoerd (al dan niet in relatie tot langer doorwerken), stuur dan voor 15 oktober 2012 je abstract in! De richtlijnen hiervoor vind je verderop. Daarnaast hopen we natuurlijk op een aantal goede inzendingen voor zowel de Bob van Beek prijs als de Buitenlandbeurs, zodat we deze in 2013 weer uit kunnen reiken!

Hieronder enkele suggesties voor thema's binnen het programma, maar kom ook zeker met eigen inbreng!

Arbocatalogus

Per 1 januari 2010 beschikt elke sector over een sectorspecifieke arbocatalogus. In hoeverre is daarin al aandacht besteed aan langer doorwerken en duurzaam inzetbaar blijven. Zijn er specifieke aspecten benoemd die dit mogelijk maken en hierin voorzien? Of is dit thema onderbelicht gebleven?

Duurzaam inzetbaar

Werknemers gaan tot latere leeftijd doorwerken. Hoe zorg je dat zij duurzaam inzetbaar blijven? En hoe kunnen wij daar vanuit ons

vakgebied een rol in spelen? Wat adviseer je bedrijven op dit terrein of wat wordt er binnen je eigen organisatie gedaan om te zorgen dat mensen gezond aan het werk blijven? En werkt dit ook echt?

Gevaarlijke stoffen

De tweede registratiedeadline voor REACH komt dichterbij, voor steeds meer stoffen komt dan ook een blootstellingsbeoordeling beschikbaar. Ook vanuit het project 'Zelfinspectie gevaarlijke stoffen' van Inspectie SZW worden bedrijven aangezet tot het in kaart brengen en beoordelen van de aanwezige gevaarlijke stoffen. Krijgen we hiermee nu eindelijk goed zicht op stoffen, zodat medewerkers veilig tot hun 67ste kunnen werken? Of is de praktijk weerbarstiger. Wat is de opbrengst van al deze inspanningen?

Blootstellingsregistratie CMR stoffen

Van medewerkers die met CMR stoffen werken moet een wettelijk verplichte registratie worden bijgehouden, waarin onder andere is vermeld met welke stoffen is gewerkt, welke hoeveelheden en de toepassingsredenen. Deze registratie moet 40 jaar worden bewaard. Ook voor het werken met nanodeeltjes wordt over een dergelijke blootstellingregistratie gesproken. Hoe zinvol is een dergelijke registratie, wat wordt er in de praktijk mee gedaan en hoe geef je hier goed invulling en opvolging aan wanneer medewerkers elke paar jaar van baan veranderen of maar kort zijn blootgesteld?

Internationalisering van de arbeid

Werknemers worden steeds mobieler en zijn zelden nog hun hele werkzame leven bij één werkgever in dienst. Tegelijkertijd vindt binnen steeds meer beroepen internationalisering

plaatst, zowel voor laaggeschoold werk als bij hooggeschoold personeel. Wat te doen met het brede scala aan arbeidsmigranten en kenniswerkers die hier (slechts) enkele jaren werken? Geen arbozorg van de wieg tot het graf, maar alleen in de pubertijd? Werkt dat eigenlijk wel?

Polder-modellen

Nederland staat internationaal bekend als modellen land, denk aan Stoffenmanager, ART en RiskofDerm. Deze worden steeds meer toegepast, zowel onder REACH als daarbuiten. Hoe gaat het verder met de ontwikkeling van deze modellen en waar blijft de eerste gebruiksvriendelijke App?

App your way to safety

Kom je op de werkplaats met je luxe geluidmeter, hebben ze allang met hun smartphone app het geluidniveau bepaald. Herkenbaar? De technologie verandert razendsnel en het aantal arbogerelateerde apps neemt exponentieel toe. Wat zijn de mogelijkheden, hoe goed zijn die apps eigenlijk en is er nog wel toekomst voor oude meettechnieken? Of hebben we over een aantal jaar voldoende aan een smartphone voor het beoordelen van arbeidsrisico's?

Bekende onderzoeksterreinen

Heb je recent een interessant of vernieuwend onderzoek uitgevoerd op een van de meer bekende of onbekende thema's, of op bijzondere locaties? Deel je resultaten dan tijdens het symposium met collega's!

Het NVvA symposium zal plaatsvinden op 17 en 18 april 2013 in congrescentrum Woudschoten te Zeist.

CURSUSSEN en SYMPOSIA

Vijfdaagse cursus in Noorwegen op de universiteit van Bergen (binnenklimaat) oktober 2012

Indoor air quality, health, comfort and productivity - the use of energy in buildings and building dampness

22 - 26 October 2012, Scandic Strand, Bergen, Norway

Voor meer informatie <http://www.niva.org/courses/2012/article-21073-7904-indoor-air-quality-health-comfort-and-productivity-the-use-of-energy-in-buildings-and-building-dampness-6208>

Combinatie opleiding MVK en Arbeids-hygiëne

Start: 24 oktober 2012, Utrecht

PHOV, info@phov.nl; voor meer informatie <http://www.phov.nl/cursussen/mvk-mah-gecombineerd/introductie.html>

NVvE Jubileumcongres 'Ergonomie met Hand en Verstand'

Donderdag 25 en vrijdag 26 oktober 2012 in Amersfoort

Voor meer informatie of inschrijven www.ergonomiecongres.nl

Post-HBO-opleiding Integraal Arbomanagement

Start maandag 29 oktober 2012, De Haagse Hogeschool

Academie Masters & Professional Courses, Mw. L. Tettero, tel: 070 4458938; voor meer informatie <http://www.dehaagsehogeschool.nl/professional-courses/overzicht-opleidingen-trainingen/integraal-arbomanagement/in-het-kort>

7e VCA Jaarcongres 2012: Vernieuwing VCA onderwijs en veiligheidsgedrag

Dinsdag 30 oktober, Ahoy Rotterdam

Voor meer informatie zie www.kerckebosch.nl/studiecentrum@kerckebosch.nl

RI&E nieuwe stijl

Start: 30 oktober en 6 november 2012, Utrecht PHOV, info@phov.nl; voor meer informatie <http://www.phov.nl/cursussen/rie-nieuwe-stijl.html>

Leergang Adviseur Arbeid & Gezondheid nieuw

Start eenjarige leergang op 2 november 2012, Utrecht

NSPOH, info@nspoh.nl, tel. 020-4097000, www.nspoh.nl/page.ocf?pageid=32&id=131

Kennismaken met evidence based practice (EBP)

Donderdag 8 november 2012, Amsterdam NSPOH, info@nspoh.nl, tel. 020-4097000, www.nspoh.nl/page.ocf?pageid=32&id=644

Arbozorg in laboratoria

Data: 8, 15, 22 en 29 november 2012, Utrecht PHOV, info@phov.nl; voor meer informatie <http://www.phov.nl/cursussen/arbozorg-in-laboratoria.html>

Training Adviesvaardigheden

Donderdag 8 en 29 november 2012 en 10 januari 2013, Utrecht

NSPOH, info@nspoh.nl, tel. 020-4097000, www.nspoh.nl/page.ocf?pageid=32&id=214

Practical & ready to use (e)SDS Assessment solution on site

Woensdag 14 november 2012, Molenhoek (bij Nijmegen)

Caesar Consult & Jongerius Consult, info@caesar-consult.nl, tel. 024-3528840; meer informatie via www.caesar-consult.nl

Cursus Preventiemedewerker/Ergocoach (vervolgmodule)

Donderdag 15 november 2012

vhp adviseurs, ellenroos@vhp-ergonomie.nl, tel. 070-3892010, www.preventeplein.nl/cursusaanbod

Exposure Scenario (ES) compliance check

Donderdag 15 november 2012, Molenhoek (bij Nijmegen)

Caesar Consult & Jongerius Consult, info@caesar-consult.nl, tel. 024-3528840; meer informatie via www.caesar-consult.nl

**REACH training voor arbo-professionals:
Exposure Scenario (ES) processing for
mixtures**

Donderdag 22 november 2012, Molenhoek
(bij Nijmegen)

Caesar Consult & Jongerius Consult,
info@caesar-consult.nl, tel. 024-3528840;
meer informatie via www.caesar-consult.nl

Middelbare Arbeidshygiëne

Start: 28 november 2012, Utrecht
PHOV, info@phov.nl; voor meer informatie
<http://www.phov.nl/cursussen/mah/introductie.html>

Combinatie opleiding MVK en Arbeidshygiëne

Start: 28 november 2012, Utrecht
PHOV, info@phov.nl, voor meer informatie
<http://www.phov.nl/cursussen/mah/introductie.html>

2e Jaarcongres RI&E: 'Kansen pakken met de RI&E'

Woensdag 28 november, Postillion Hotel
Utrecht/Bunnik
Voor meer informatie zie www.kerckebosch.nl;
studiecentrum@kerckebosch.nl

Cursus RI&E en Plan van Aanpak (vervolgmodule)

Donderdag 29 november 2012
vhp adviseurs, ellenroos@vhp-ergonomie.nl,
tel. 070-3892010,
www.preventeiplein.nl/cursusaanbod

**NVvA Symposium 2013 "Arbeidshygiëne:
van driewieler tot rollator"**

Woensdag en donderdag 17 en 18 april
Woudschoten Conferentiecentrum Zeist
Voor meer informatie zie
<http://www.arbeidshygiene.nl/symposia/symposium-2013/>

AH: Next generation

- HVK -AH: bijna net als vroeger
- Ontwikkelingen in het opleidingsveld
- Nieuwe generatie RI&E-instrumenten

En verder:

- Bericht van het bestuur
- Reactie op Visie SZW
- Basisboek Chemische Veiligheid
- Symposium 2013